

GẮN KẾT BẢO TỒN DI SẢN VỚI PHÁT TRIỂN DU LỊCH VÀ GIÁO DỤC TẠI THÀNH PHỐ UÔNG BÍ, TỈNH QUẢNG NINH

Đặng Việt Hà
Trường Đại học Hạ Long

Tóm tắt: Bài viết phân tích tiềm năng và thực trạng bảo tồn, phát huy giá trị di sản văn hóa vùng đất Uông Bí trong phát triển du lịch tỉnh Quảng Ninh. Trên cơ sở đó, đề xuất một số giải pháp nhằm khai thác hiệu quả di sản gắn với phát triển du lịch bền vững và tăng cường giáo dục văn hóa, lịch sử, ý thức bảo tồn di sản cho cộng đồng, đặc biệt là thế hệ trẻ.

Từ khóa: Di sản văn hóa; du lịch Uông Bí; du lịch tâm linh; giáo dục di sản; phát triển bền vững.

LINKING HERITAGE PRESERVATION WITH TOURISM DEVELOPMENT AND EDUCATION IN UONG BI CITY, QUANG NINH PROVINCE

Abstract: This article analyzes the potential and current state of preserving and promoting the cultural heritage values of Uong Bi in the context of tourism development in Quang Ninh province. Based on this analysis, it proposes several solutions to effectively utilize heritage in conjunction with sustainable tourism development and enhance cultural and historical education, as well as heritage preservation awareness, for the community, especially the younger generation.

Keywords: Cultural heritage; Uong Bi tourism; spiritual tourism; heritage education; sustainable development.

Ngày nhận bài: 08/03/2026

Ngày phản biện: 06/04/2026

Ngày duyệt đăng: 10/04/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Quảng Ninh được ví như hình ảnh “nước Việt Nam thu nhỏ” với đầy đủ các tài nguyên vô hạn và hữu hạn, Quảng Ninh - miền đất địa đầu vùng Đông Bắc của Tổ quốc mang trong mình những giá trị riêng biệt; là nơi có nguồn tài nguyên thiên nhiên, phong phú, độc đáo, nơi lưu giữ các giá trị nổi bật toàn cầu của di sản - kỳ quan thiên nhiên thế giới vịnh Hạ Long, nơi Đức vua Trần Nhân Tông hóa phật, phát tích của thiền phái Trúc Lâm, cùng hàng trăm di tích lịch sử, văn hóa đặc sắc. Bên cạnh đó, con người và xã hội Quảng Ninh là nơi hội tụ, giao thoa, sự thống nhất trong đa dạng của nền văn minh sông Hồng, có truyền thống cách mạng của giai cấp công nhân Vùng Mỏ với “di sản” tinh thần vô giá “kỷ luật và đồng tâm”.

Uông Bí được xác định nằm trong không gian du lịch Tây Nam cùng với Đông Triều - Quảng Yên. Đây là cửa ngõ du lịch Tây Nam của tỉnh kết nối với Thủ đô Hà Nội, các tỉnh vùng đồng bằng sông Hồng, trung du miền núi phía Bắc vì vậy giữ vai trò kết nối du lịch vùng và cả nước. Bên cạnh đó, không gian này vừa là cầu nối vừa là cửa ngõ du lịch Quảng Ninh trong kết nối du lịch quốc gia. Thành phố Uông Bí với tâm điểm là khu du lịch Yên Tử giữ vai trò là một cực trong tam giác phát triển du lịch của tỉnh. Khu Di tích Lịch sử và Danh thắng Yên Tử - nơi được xem là đất tổ của Phật giáo Việt Nam là một trong những điểm du lịch tâm linh quan trọng đã được tỉnh Quảng Ninh phối hợp với tỉnh Hải Dương, tỉnh Bắc Giang hoàn thiện Hồ sơ trình UNESCO công nhận là Di sản

thiên nhiên thế giới. Cùng với những giá trị văn hóa vật thể, những ngày hội hàng năm mang đậm văn hóa, tín ngưỡng dân gian như Hội xuân Yên Tử, Hội chùa Ba Vàng, lễ hội Đình Lạc Thanh, lễ hội Đền - chùa Hang Sơn, lễ hội Đình Đền Công, v.v cũng là điểm nhấn thu hút đông đảo khách du lịch thập phương đến với Uông Bí. Trong định hướng phát triển du lịch Quảng Ninh, Uông Bí được xác định là điểm đột phá trong phát triển du lịch văn hoá, tâm linh với định hướng phát triển sản phẩm du lịch chủ đạo gắn với văn hóa, lịch sử, tâm linh và du lịch cộng đồng, sinh thái.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Bảo tồn và phát huy sức mạnh di sản vùng đất Uông Bí trong định hướng phát triển du lịch của tỉnh Quảng Ninh

Uông Bí với Khu di tích lịch sử và danh thắng Yên Tử (du lịch văn hóa tâm linh, lễ hội kết hợp du lịch sinh thái); Khu du lịch cấp tỉnh hồ Yên Trung (du lịch sinh thái, vui chơi giải trí); Chùa Ba Vàng, Chùa Phổ Am, Đình Đền

Công - Miếu Cổ Linh, chùa Long Khánh, Đình - Chùa Lạc Thanh; khu du lịch sinh thái thác Lụng Xanh, khu vực trung tâm thành phố (các điểm vui chơi giải trí, đầu mối các tuyến du lịch không gian phía Tây Nam). Các di tích đều gắn với những lễ hội độc đáo, bảo tồn giá trị văn hóa đặc sắc của cư dân bản địa và là những lợi thế để thành phố phát triển loại hình du lịch tâm linh.

Với những lợi thế về văn hóa lịch sử, điều kiện tự nhiên, đa dạng sinh học, Uông Bí rất có lợi thế

để phát triển đa dạng các loại hình, sản phẩm du lịch đặc trưng như du lịch tâm linh, tín ngưỡng; du lịch sinh thái; du lịch nông nghiệp; du lịch làng nghề; du lịch nghỉ dưỡng... Hiện tại, toàn thành phố có 01 khu du lịch Hồ Yên Trung và 06 điểm du lịch đã được công nhận. Nhằm phát huy tiềm năng thế mạnh của các khu, điểm du lịch đã được công nhận trên địa bàn, thành phố đã chủ động xây dựng phương án, kế hoạch nhằm phát huy các tuyến điểm du lịch của thành phố đã được công nhận gắn với di tích danh lam thắng cảnh trên địa bàn và kêu gọi các nhà đầu tư khai thác phát huy tiềm năng vốn có của các điểm du lịch như Lũng Xanh, hồ Yên Trung nhằm thu hút khách du lịch. Đặc biệt, khu di tích lịch sử và danh thắng Yên Tử là nơi lưu giữ những giá trị văn hóa, lịch sử lâu đời. Đây là nơi ra đời Thiền phái Trúc Lâm do Phật hoàng Trần Nhân Tông sáng lập, trên cơ sở tiếp thu, kế thừa những tinh hoa của Phật giáo Ấn Độ và Trung Hoa, mang đậm đà bản sắc dân tộc. Thời gian qua, Khu di tích lịch sử và danh thắng Yên Tử đã được quan tâm đầu tư, tôn tạo nhằm bảo tồn, phát huy các giá trị của khu di tích.

Bên cạnh việc tập trung khai thác sản phẩm du lịch văn hoá tâm linh, thành phố Uông Bí đã từng bước khai thác tiềm năng sản phẩm du lịch cộng đồng, thành phố tăng cường công tác bảo tồn, phát huy các giá trị di sản văn hóa của đồng bào dân tộc Dao Thanh Y ở xã Thượng Yên Công thông qua việc bảo tồn nghề thêu thủ công truyền thống, ẩm thực của địa phương và các giá trị văn hóa, nghệ thuật, điển hình là các làn điệu dân ca. Việc nghiên cứu, sưu tầm, bảo tồn, phát huy, truyền dạy văn hóa truyền thống của người Dao Thanh Y cũng hướng đến mục tiêu xây dựng đời sống văn hóa phong phú, đậm đà bản sắc dân tộc.

Có thể thấy, với mục tiêu trong năm 2025 đón 3 triệu lượt khách du lịch trong đó có 500 nghìn lượt khách du lịch quốc tế du lịch Uông Bí đang từng bước khẳng định thương hiệu, vị thế là một trong những trung tâm du lịch lớn của tỉnh. Uông Bí đã tập trung phát huy những tiềm năng thế mạnh về du lịch văn hóa tâm linh, duy trì tốt các sản phẩm du lịch đặc trưng, khai thác tốt tuyến, điểm du lịch Yên Tử, Ba Vàng, Khu du lịch cấp tỉnh Hồ Yên Trung; Khu khách sạn 5 sao Legacy và Làng Nương tại Yên Tử và các di tích, danh thắng trên địa bàn...qua đó thu hút được ngày càng đông lượng khách du lịch đến tham quan, văn cảnh, lưu trú, qua đó tăng mức doanh thu dịch vụ. Bên cạnh đó, nhằm bảo tồn và phát huy sức mạnh di sản văn

hóa, Uông Bí đang từng bước phát huy thế mạnh các giá trị văn hóa trong việc xây dựng hình ảnh điểm đến và khẳng định thương hiệu du lịch của Uông Bí theo hướng du lịch tâm linh, du lịch sinh thái, du lịch xanh và bền vững; kết nối Uông Bí với các trung tâm du lịch trong, ngoài tỉnh, các vùng du lịch trọng điểm quốc gia, quốc tế.

Bên cạnh giá trị về kinh tế và văn hóa, di sản vùng đất Uông Bí còn có ý nghĩa quan trọng trong giáo dục, đặc biệt là giáo dục truyền thống lịch sử, văn hóa dân tộc và giáo dục ý thức bảo tồn di sản cho thế hệ trẻ. Các điểm du lịch như Khu di tích lịch sử và danh thắng Yên Tử không chỉ là nơi tham quan, hành hương mà còn là “không gian học tập mở”, giúp học sinh, sinh viên và du khách hiểu sâu sắc hơn về lịch sử dân tộc, triết lý Phật giáo Trúc Lâm và giá trị nhân văn của người Việt. Việc khai thác di sản gắn với hoạt động trải nghiệm, học tập thực tế, giáo dục kỹ năng sống và giáo dục ý thức công dân góp phần nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, đồng thời hình thành thái độ trân trọng, gìn giữ và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống trong cộng đồng.

2.2. Giải pháp phối hợp để khai thác du lịch trong thời gian tới

Nhằm phát huy tối đa tiềm năng, lợi thế khác biệt của tài nguyên du lịch trong bảo tồn và phát huy sức mạnh di sản của vùng đất Uông Bí trong định hướng phát triển du lịch, trong thời gian tới cần triển khai các giải pháp thu hút khách du lịch cụ thể như sau:

Thứ nhất, để bảo tồn và phát huy sức mạnh di sản một cách bền vững cần tiếp tục triển khai có hiệu quả công tác phối hợp với các ngành, địa phương trong tuyên truyền, giới thiệu giá trị di tích bằng các hình thức phù hợp nhằm nâng cao nhận thức của các tầng lớp nhân dân và du khách trong việc chung tay quản lý, bảo vệ và phát huy giá trị di sản. Đây mạnh công tác phối hợp tuyên truyền quảng bá xúc tiến du lịch điểm đến giữa Sở Văn hóa Thể thao và Du lịch và Uông Bí, tập trung cho các sự kiện xúc tiến du lịch trong và ngoài nước có tính quy mô, lan tỏa cao.

Thứ hai, triển khai có hiệu quả việc khai thác tuyến điểm du lịch của thành phố đã được công nhận gắn với di tích danh lam thắng cảnh trên địa bàn. Đây mạnh phối hợp với các doanh nghiệp lữ hành trong việc nghiên cứu, khảo sát, xây dựng, nâng cao chất lượng các chương trình du lịch, đưa vào khai thác một số các tuyến, điểm du lịch là thế mạnh của trên địa bàn, tạo ra các sản phẩm du lịch mới

Thứ ba, tập trung khai thác tiềm năng sản phẩm du lịch cộng đồng; tăng cường công tác bảo tồn, phát huy các giá trị di sản văn hóa của đồng bào dân tộc Dao Thanh Y ở xã Thượng Yên Công thông qua việc bảo tồn nghề thêu thủ công truyền thống, ẩm thực của địa phương và các giá trị văn hóa, nghệ thuật, điển hình là các làn điệu dân ca thông qua đó góp phần bảo tồn và duy trì những giá trị văn hóa, sinh kế của đời sống cộng đồng. Phát huy công tác phối kết hợp chặt chẽ của các cấp ủy, đảng, các tổ chức đoàn thể, thanh niên, hội phụ nữ, hội nông dân... trong phát triển du lịch cộng đồng tại địa phương.

Thứ tư, rà soát, đánh giá lại hệ thống sản phẩm du lịch theo vùng, đặc biệt là các sản phẩm thể mạnh, đặc thù của du lịch Uông Bí như các sản phẩm du lịch tâm linh, du lịch cộng đồng gắn với điểm đột phá đã được xác định là Yên Tử.

Thứ năm, tập trung phát triển sản phẩm du lịch từ di sản và khai thác chiều sâu các giá trị văn hóa, lịch sử, tâm linh trong đó trọng tâm là Khu di tích lịch sử và danh thắng Yên Tử. Nghiên cứu tổ chức các show diễn thực cảnh tại các khu vực di sản văn hóa tâm linh tại khu vực Yên Tử, Ngọa Vân để đáp ứng nhu cầu giải trí cho khách du lịch về đêm, đồng thời qua đó kéo dài thời gian lưu trú và chi tiêu của khách du lịch tại Uông Bí.

Thứ sáu, tăng cường gắn kết giữa phát triển du lịch với hoạt động giáo dục. Đẩy mạnh phối

hợp giữa ngành du lịch và ngành giáo dục trong việc tổ chức các chương trình học tập trải nghiệm, tham quan thực tế tại các di tích lịch sử – văn hóa trên địa bàn thành phố Uông Bí. Xây dựng các chương trình “du lịch học đường”, “giáo dục di sản” nhằm giúp học sinh, sinh viên tiếp cận trực tiếp với các giá trị văn hóa, lịch sử, từ đó nâng cao nhận thức, bồi dưỡng lòng yêu nước, ý thức bảo tồn di sản và phát triển kỹ năng thực tiễn. Đồng thời, cần đào tạo nguồn nhân lực du lịch có kiến thức văn hóa – giáo dục để nâng cao chất lượng thuyết minh, hướng dẫn và truyền tải giá trị di sản đến du khách.

III. KẾT LUẬN

Như vậy, bảo tồn và phát huy sức mạnh di sản vùng đất Uông Bí trong định hướng phát triển du lịch không chỉ góp phần thúc đẩy tăng trưởng kinh tế mà còn có ý nghĩa sâu sắc trong giáo dục văn hóa, lịch sử và hình thành nhân cách con người. Việc triển khai đồng bộ các giải pháp, đặc biệt là gắn kết giữa du lịch và giáo dục, sẽ giúp Uông Bí không chỉ trở thành điểm đến du lịch văn hóa tâm linh tiêu biểu mà còn là môi trường giáo dục trải nghiệm giàu giá trị, góp phần bồi dưỡng thế hệ công dân có ý thức trách nhiệm với di sản và bản sắc dân tộc. Đây chính là nền tảng quan trọng để phát triển du lịch bền vững trong bối cảnh hội nhập hiện nay

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Quyết định số 509/QĐ-TTg ngày 13/6/2024 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Quy hoạch hệ thống du lịch thời kỳ 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2045;
- Quyết định số 4015/QĐ-UBND ngày 28/10/2022 của UBND thành phố Hạ Long về việc phê duyệt Đề án phát triển du lịch thành phố Hạ Long đến năm 2025, tầm nhìn đến năm 2030;
- Quyết định số 72/QĐ-TTg ngày 10/02/2023 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Quy hoạch chung thành phố Hạ Long đến năm 2040;
- Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch Quảng Ninh đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030;
- Quyết định số 80/QĐ-TTg ngày 11/02/2023 của Thủ tướng Chính Phủ về việc phê duyệt Quy hoạch tỉnh Quảng Ninh thời kỳ 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2050.